

TREND

Doba temna

Koronavirus připraví o byznys
desetitisíce podnikatelů.
Stát je nezachrání

Ze dne na den jsme přišli o veškeré výdělků,“ hořce se usmívá Petr Kupka. Překladatel na volné noze si přivydělával přednáškami na vysoké škole, jeho manželka nastoupila v lednu do zaměstnání jako recepční. Dva měsíce poté ale udeřila na Česko pohroma.

Hotelů se zásadně dotkla vládní opatření zavedená kvůli šíření koronaviru. Jejich majitelé začali propouštět ještě předtím, než vláda rozhodla o kurz-arbeitu, který měl zabránit, aby statisíce zaměstnanců skončily na dlažbě (stát hradí podnikům značnou část nákladů na jejich mzdy).

„Kurzarbeit přišel pozdě. Po zavedení nouzového stavu byli logicky první na řadě ti, kteří byli ve zkušební době. V práci se s manželkou nikdo nebavil, výpověď dostala už 17. března,“ dodává Kupka.

OPATŘENÍ VLÁDY NESTAČÍ

Po rekonstrukci bytu mají Kupkovi na účtech jen dvacet tisíc korun, žijí z měsíce na měsíc, splácejí úvěr v bance. „Alespoň splátky se na čas odloží, ale minus 40 tisíc měsíčně na domácnost, to je poprava,“ popisuje Petr Kupka.

Od dubna má jako OSVČ nárok na příspěvek od státu. Živnostníci dostanou díky vládnímu programu Pětadvacítka, který v dubnu schválila sněmovna, 500 korun na den, do konce dubna až 25 tisíc. To ale zdaleka nestačí. Mezi podnikateli se vypráví vtíp, že byl nástroj pojmenován podle počtu živnostníků, kteří na něj dosáhnou.

„Tady je kritika vůči vládě nespravedlivá, na pomoc by měli dosáhnout plošně skoro všichni. Postačí jen čestné prohlášení, že jste krizi a následným nouzovým stavem postižení,“ glosuje právník Jiří Koukal.

Epidemie covid-19 nicméně přináší především nejistotu, co bude v dalších měsících. Zrušení nouzového stavu se očekává až v květnu, o zboží a služby v mnoha odvětvích výrazně klesl zájem, restart poptávky může trvat týdny i měsíce.

Jakékoli predikce jsou dnes podle ekonomů nemožné. „Dnes platí víc než kdy jindy: Vím, že nic nevím. Každopádně je to největší ekonomická rána pro západní svět za posledních padesát let. Ekonomika se z velké části zastavila. Nemáme křišťálovou kouli, abychom odhadli, jak vše dopadne, nicméně trhy vůbec nefungují,“ říká ekonom Filip Matějka z CERGE, člen krizového štábu za STAN.

Vládní opatření jsou podle ekonomů často neadresná a pomoc přichází pozdě. „Pomoc byla potřeba v řádu dnů, nikoli týdnů,“

upozorňuje prezident Hospodářské komory Vladimír Dlouhý.

Vláda poněkud zaspala i podle místopředsedkyně Asociace malých a středních podniků a živnostníků (AMSP ČR) Pavly Břečkové. „Rychlost je skutečně klíčová, proto věřím, že budeme po této krizi prozíravější a vytvoříme nějakou rámcovou krizovou legislativu, jež u nás chybí,“ doplňuje Břečková.

Místopředseda vlády a bývalý předseda AMSP ČR Karel Havlíček s kritikou nesouhlasí. „Od řady ekonomů naopak slyším, že jak vláda, tak Česká národní banka reagovaly rychle a razantně. Navýšení rozpočtového deficitu na 200 miliard spolu s 900 miliardami určenými na záruky představuje fiskální injekci ve výši 20 procent HDP. Tedy srovnatelnou s tím, jakou pumpují do ekonomik Němci nebo Britové,“ shrnuje Havlíček.

O zmíněné injekci rozhodla vláda skutečně bryskně – jen několik dní po začátku krize, peníze se ale zatím ke všem potřebným nedostaly. „A bohužel jsou i skupiny jako

živnost, aby se mohli přihlásit na úřad práce jako nezaměstnaní, čerpat podporu v nezaměstnanosti a případně další sociální dávky,“ upozorňuje analytička Bisnode Petra Štěpánová.

Podle analýzy společnosti Bisnode je největší problém v oboru stravování a kadeřnických služeb. U kadeřníků jde oproti březnu roku 2019 dokonce o 155procentní nárůst přerušovaných živností.

Minus deset tisíc OSVČ a nezaměstnanost na 3,3 procenta – to je březnová bilance, která zatím katastrofu nevěští. Jak kritický bude dopad na tuzemský byznys, nicméně ukáží až dubnová a květnová čísla. Ta podle ekonomů růžová nebudou. O práci přijdou zřejmě statisíce Čechů (optimistické dohady hovoří o šestiprocentní nezaměstnanosti) a desetitisíce Čechů budou muset pověsit podnikání na hřebík.

KOHO TLAČÍ BOTA?

Firmy v mnoha oborech se prakticky ze dne na den začaly potýkat s existenčními problémy. Krizi nejvíce pocítily cestovní

„Lepší variantou je samozřejmě pokračovat se živnostenským listem, jenže kdo mi zaručí, že během dalšího půl roku dostanu nějakou práci?“

PETR KUPKA, živnostník

lidé pracující na smlouvy o pracovní činnosti či DPP, které na ni kvůli vládě nedosáhnou. Desetitisíce lidí tak skončily nebo skončí zcela bez prostředků,“ říká předseda Pirátů Ivan Bartoš.

MEZI MLÝNSKÝMI KAMENY

Petr Kupka se stejně jako tisíce dalších držitelů živnostenského oprávnění ocitl mezi dvěma mlýnskými kameny. Musí se rozhodnout, jestli riskuje a udrží si živnost, nebo půjde žádat o podporu v nezaměstnanosti na pracovní úřad. „Lepší variantou je samozřejmě pokračovat se živnostenským listem, jenže kdo mi zaručí, že během dalšího půl roku dostanu nějakou práci?“ ptá se.

Karanténa, zavřené hranice, přerušené provozy – to vše paralyzovalo českou ekonomiku a přísná opatření vydrží nejméně do konce dubna. Řada živnostníků nemůže podnikat; už v březnu jich přerušilo činnost více než deset tisíc.

„Nižší zájem o jejich zboží a služby a vládní opatření jsou hlavním důvodem, proč letos v březnu 10 033 živnostníků přerušilo

kanceláře, jež přišly o turisty, a následně i letecké společnosti. Tyto obory jsou dnes nejvíce ohroženy hromadným propouštěním – to se ale ve větší či menší míře dotkne všech odvětví.

„Koronavirus prakticky vymýtil cestovní ruch, pohostinství či sdílené pronájmy. V kultuře část lidí dokázala okamžitě zareagovat a přesunout se na online televize či vysílat přes sociální sítě, na nulu šly ale velké hudební akce, klasická činohra a podobné obory,“ shrnuje hlavní ekonom finanční skupiny Roklen Dominik Stroukal.

Podle něj vítězí ti, kteří se dokázali přizpůsobit a pracují z domova nebo na dálku. „Bude se pro to hledat přesné slovo, ale dojde k „remotizaci“ ekonomiky. Vítězi budou ti, kteří dokážou poskytnout zboží a služby, na které jsme zvyklí, vzdáleně. Tedy provozy, internetové televize, počítačové hry, software pro vzdálenou kooperaci v týmech a podobně,“ doplňuje Stroukal.

Podle hlavního ekonoma BH Securities Štěpána Křečka dopadne krize zásadně především na letecký průmysl. „V někte-

► rychlých zemích mají lidé zakázáno cestovat do zahraničí. Jinde je to důrazně doporučeno. V konečném důsledku prudce klesla poptávka po nákupu letenek, což pravděpodobně skončí krachem mnoha leteckých společností,“ řekl pro Echo24 Štěpán Křeček.

Podle černého scénáře, který se ale doufejme nenaplní, zkrachuje v Česku až 60 procent restaurací. Podle sdružení Prozams hrozí tuzemským hostincům extrémně vysoké ekonomické ztráty v řádu desítek miliard korun, jež mohou celý sektor ochromit.

„S každým dnem odstávky se situace restaurací bude zhoršovat. Provozovatelé samostatných hospod a restaurací, které nejsou součástí velkých a ekonomicky silných skupin, mají podle našich průzkumů finanční rezervy maximálně na dobu šesti týdnů,“ tvrdí předsedkyně Sdružení pro zaměstnanecké stravování Linda Nejezchlebová. Mnohé restaurace jsou také – stejně jako hotely či penziony – závislé na cestovním ruchu.

Dopady koronavirové krize na tuzemskou ekonomiku budou drastické. Ekonomové předpovídají pokles HDP v letošním roce o pět až deset procent a zároveň si je většina z nich jistá, že vláda překročí domluvený 200miliardový schodek státního rozpočtu.

„To, že bude dvousetmiliardový deficit proloměn, je dnes už víceméně jisté. Peníze z rozpočtu je třeba použít účelně a co neefektivněji. Pokud podpoříme rychle a v odpovídající výši podnikatele, státu se tato investice v příštích letech několikanásobně vrátí. Platí, že včasná pomoc je levnější než dodatečné sanování zdecimované ekonomiky,“ myslí si Vladimír Dlouhý.

Mnozí odborníci, zástupci vlády i České národní banky ale potvrzují, že je tuzemská ekonomika zdravá a v dobré kondici a měla by bez problémů unést i výrazně vyšší schodky rozpočtu.

„V roce 2009 byl schodek 192 miliard korun. Navrhovaná výše deficitu pro letošní rok ukazuje, jak vážně vláda bere současnou situaci a že se ze všech sil snaží minimalizovat dopady na ekonomiku. V této souvislosti bych ještě rád připomenul, že ČR patří mezi 22 zemí s nejvyšším ratingem, takže výchozí pozice pro financování vyšších schodků je slušná,“ připomíná vicepremiér Havlíček.

CO VLÁDA UDEĹLALA A CO CHYSTÁ

Vláda je sice terčem kritiky (především z řad opozice a pravicových ekonomů), zástupci podnikatelských svazů nicméně připouštějí,

že většina opatření, které kabinet zavedl, byla nutná a částečně oceňují i to, že ministři dbají na jejich připomínky.

Evergreenem opozičních politiků bylo v březnu i dubnu tvrzení, že všechna pozitivní opatření, jež vláda zavedla, okopírovala výhradně od nich.

KURZARBEIT JINAK

Vláda v druhé polovině března schválila kurzarbeit pro firmy, na které dopadla omezení kvůli šíření koronaviru. Stát jim vyplácí 50 až 80 procent mzdy podle důvodu omezení výroby či služeb.

Pokud podnik nemůže přidělovat práci, protože je minimálně 30 procent zaměstnanců v karanténě či na ošetřovně, měl by stát uhradit 80 procent plného výdělku. Při omezení výroby kvůli nedostatku surovin a jiných vstupů dostává pracovník aspoň čtyři pětiny svého příjmu. Stát pak uhradí polovinu.

Současná podoba kurzarbeitu je podle prezidenta Hospodářské komory Vladimíra Dlouhého vyhovující. Zástupcům komory se nelíbila původní vládní verze, kdy měli zaměstnavatelé platit z náhrad sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců.

„To by znamenalo, že z každé stokoruny kompenzace by zaměstnavatel okamžitě 34 korun vrátil státu. To nakonec kabinet modifikoval a náhrady se vypočítávají ze superhrubé mzdy, což je v pořádku,“ doplňuje Dlouhý.

Opatření se v současné podobě nicméně nelíbí Asociaci malých a středních podniků a živnostníků. Program Antivirus (jehož je kurzarbeit součástí) je nastaven tak, že jsou náhrady a kompenzace různé podle toho, v jaké je podnik situaci.

„Každá složitost pohltí i dobře míněné počiny. Umíme si představit efektivnější nastavení. Kurzarbeit je dnes zbytečně rozdělený do pěti režimů s různou výší kompenzací zaměstnavatelům i zaměstnancům.

Po několika týdnech útlumu k tomu nevidíme důvod, protože se dotýká prakticky všech odvětví, v nichž zejména menší a střední firmy působí. Nevidíme rozdíl mezi tím, když firma nevyrobí, protože nefunguje její italský dodavatel materiálu, a tím, když firma nevyrobí, protože nefunguje její italský zákazník,“ vysvětluje Pavla Břečková, místopředsedkyně AMSP.

Další výhradou asociace je výše kompenzace – ve většině případů průmyslu se totiž bude jednat jen o 60 procent.

„Jsme rádi, že vláda do toho nakonec zahrнула i odvody, protože ty jsou ve své výši skutečnou zátěží i v běžném provozu firmy. V porovnání se sousedními zeměmi, kam obvykle ekonomicky vzhlížíme, jako jsou Německo, Rakousko či Dánsko, to ale není mnoho. Všude tam se kompenzace pohybuje od 80 do 100 procent,“ dodává Břečková.

AMSP ČR chce kurzarbeit po skončení epidemie zařadit do takzvané krizové legislativy, aby bylo příště jeho zavedení rychlejší a vláda netápala v tom, jaké má nastavit parametry. Když stát podle Pavly Břečkové uleví podnikům ve mzdovém břemenu, firmy nevyčerpají všechny své zdroje, udrží si své týmy a po krizi naskočí do plného výkonu.

„Ale pozor! Kurzarbeit není žádný dárek podnikatelům – jde výhradně o službu, kterou si stát platí proto, aby nedošlo k masovému propouštění, to jest, že se nezaplní úřady práce. To by bylo pro stát – spolu s pomalým rozjezdem firem po krizi – o poznání dražší, dodává zástupkyně AMSP ČR.

COVID I AŽ III

Dalším nástrojem, který má pomoci podnikatelům v nouzi, byly bezúročné úvěry od Českomoravské záruční a rozvojové banky (program Covid I). Kvůli obrovské poptávce

připravila vláda i další programy, kdy budou podnikatelům půjčovat komerční banky a ČMZRB poskytne záruky (Covid II a III).

V tomto případě pochválili akceschopnost a rychlou reakci vlády a ČMZRB i zástupci podnikatelů, program byl dokonce odstartován o čtrnáct dní dříve, než bylo původně plánováno. Covid I nabídl půjčky ve výši od 500 tisíc do 15 milionů korun bez úroků a poplatků, se splatností až dva roky a odkladem až 12 měsíců, jenže po nich se doslova zaprášilo. Vzhledem k obrovskému zájmu podnikatelů byly prostředky z prvního programu vyčerpány za několik hodin.

„Zájem podnikatelů o program Covid I byl obrovský. Během čtyř dnů přijala ČMZRB více než 3200 žádostí za více než deset miliard korun, tedy ve výrazně vyšším objemu, než byla celková alokace 600 milionů korun,“ přiznává Karel Havlíček.

„Nárok na půjčku měli mikropodnikatelé a malí a střední podnikatelé, jejichž ekonomické aktivity omezila pandemie koronaviru, kdy došlo k opoždění, pozastavení nebo zrušení plnění z obchodních kontraktů žadatele kvůli zavedeným opatřením,“ dodává ministr.

V programu Covid II poskytuje ČMZRB podnikatelům záruky za úvěry komerčních bank a přispěje na úhradu úroků. V první výzvě byly podle Havlíčka k dispozici dvě miliardy korun, i v tomto případě přijala ČMZRB během prvních dvou dnů 5900 žádostí v objemu 19 miliard. Vzhledem k tomu, že šlo o peníze z evropských fondů, na ně nedosáhli pražští podnikatelé. U programu Covid II, ze kterého by měly být poskytnuty podnikatelům úvěry celkem až za 20 miliard korun, se ČMZRB zaručí až do 80 procent jistiny za úvěr poskytnutý komerční bankou.

„Je důležité, že vláda takto pomáhá, nicméně zpočátku byly tyto úvěry velmi složité. Například ve Švýcarsku podnikatel vyplnil za pár minut formulář a druhý den měl peníze na účtu. Kontrolován byl až dodatečně. U nás vyplňoval více složitých formulářů, trvalo to den dva a následně dostal e-mail s pořadovým číslem. Je třeba to zjednodušit,“ upozorňuje Filip Matějka.

Podpora v plánovaném programu Covid III má směřovat k podnikům až do velikosti 500 zaměstnanců, vyjma MSP.

DALŠÍ POMOC

K dalším opatřením, jež mají udržet podnikatele nad vodou, patří ošetřovné pro živnostníky, daňové úlevy, posunutí termínu pro odevzdání daňového přiznání bez sankcí, neplacení minimálních záloh na

Co pomáhá a co je zbytečné?

K vládní pomoci se vyjadřuje Pavla Břečková (AMSP ČR)

„Sklvělým a rychlým nástrojem je bez diskuse právě program Covid, ten mnohým firmám skutečně pomůže. Vzdor všem připomínkám máme též radost z opatření na pomoc živnostníkům, to je odpuštění odvodů na dobu šest měsíců a finanční kompenzace ve výši 500 korun den. Nyní je to již dobře nastavené opatření, které vyloučí, aby někdo, kdo se běžně snaží být nezávislý na státu i zaměstnavateli, propadl sítím až na sociální dno. Jedinou vadou na kráse je omezený časový horizont, v sousedních zemích se ani nejednalo o době kratší než tři měsíce, protože i v době postupného uvolňování restrikcí nejde zpravidla o rychlý start z nuly na sto, navíc bude nutné investovat do nových hygienických opatření.

K užitečným nástrojům bych zařadila i kurzarbeit (program Antivirus), jakkoli máme k jeho nastavení řadu výhrad. O tento nástroj podnikatelé hodně stáli již v době hospodářské krize v roce 2009, ale tehdejší vláda byla neakceschopná.

Ke slabým nástrojům řadíme opatření typu odpuštění správního poplatku při správě daní nebo takzvaný loss carry back (uplatnitelnost letošní ztráty v letech následujících) – to je bonus, za který děkujeme, ale firmy bude zajímat nejdříve příští jaro.

Za zvláštní myšlenku považuji načasování zrušení daně z nabytí nemovitosti. Je otázkou, zda se tím rozhybe obecný realitní trh, ale jistě se bude hodit spekulantům a zahraničnímu kapitálu, který má v této době stále dostatek volných zdrojů.“ ■

zdravotní a sociální pojištění do srpna 2020 či odklad EET.

O ošetřovné dnes žádají i živnostníci, kteří na něj běžně – na rozdíl od zaměstnanců – nemají nárok. Žádosti o speciální dávku budou přijímat příslušné živnostenské úřady. Výplata dávek je svěřena ministerstvu průmyslu a obchodu (MPO). Týká se podnikatelů, kteří mají OSVČ jako hlavní činnost a nemohou podnikat, protože museli zůstat doma s dítětem do třinácti let. Ti dostanou od státu zhruba 13 tisíc korun měsíčně čistého. ■

(Více na BusinessInfo.cz)

JAKUB PROCHÁZKA (prochazka@mf.cz)